

Usmernenie MŽP SR

pre účastníkov procesov prípravy, realizácie, posudzovania a povoľovania výstavby
vodných stavieb s energetickým využitím s výkonom do 10 MW (MVE)
na vodných tokoch SR

Za účelom zabezpečenia plnenia záväzných strategických cieľov koncepcie, zameraných na zvýšenie výroby elektrickej energie v MVE pri súčasnom zohľadnení environmentálnych aspektov a princípov trvalo udržateľného rozvoja, je potrebné zohľadňovať, resp. plniť najmä nasledujúce zásady, kritériá a požiadavky:

Všeobecné zásady pre prípravu, realizáciu, posudzovanie a povoľovanie MVE:

Pri príprave, realizácii, posudzovaní a povoľovaní MVE je potrebné dodržiavať najmä nasledujúce zásady:

- Zoznam MVE uvedený prílohe 3 tejto koncepcie predstavuje kompletnú databázu vhodných lokalít z hľadiska ich možného technicko-energetického využitia. Možnosť realizácie MVE v týchto lokalitách je ďalej podmienená zohľadnením environmentálnych aspektov a tiež iných oprávnených záujmov v území ovplyvnenom stavbou, v súlade s relevantnými právnymi predpismi.
- Na základe kritérií uvedených v aktualizovanej koncepcii sa pripravil predbežný zoznam profilov, pre ktoré sa odporúča, že môžu byť využité pre výstavbu malých vodných elektrární v súlade s požiadavkami Rámцovej smernice pre vodu. Zoznam je uvedený v prílohe 4. V prípade, že sa preukáže, že ostatné profily zo zoznamu nevyužívaného technického potenciálu (Príloha 3) budú vyhovovať z hľadiska kritérií uvedených v aktualizovanej koncepcii za súčasného preukázania naplnenia podmienok stanovených v §16 ods. 6 písm. b) vodného zákona môžu byť využité pre výstavbu malých vodných elektrární.
- Riečne kilometre uvedené v databáze sú orientačné. Pri upresňovaní polohy stavby je potrebné zohľadniť miestne podmienky a lokalizáciu optimalizovať. Dôraz treba klásť na elimináciu negatívnych vplyvov na životné prostredie, prírodu a krajinu. Zaradenie prípadných ďalších profilov do databázy v rámci jej aktualizácií je podmienené preukázaním vyhovujúcich technických parametrov a zohľadnením miestnych podmienok.
- Prípravu, realizáciu a prevádzku MVE (a aj prípadné odstránenie stavby) zabezpečovať v súlade s platnými právnymi predpismi v oblasti výstavby (najmä stavebný zákon), vodného hospodárstva (najmä vodný zákon), ochrany životného prostredia (najmä zákon o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, zákon o ochrane prírody a krajiny), energetiky a súvisiacich oblastiach.
Postupy pri príprave a zabezpečovaní výstavby nie sú striktné stanovené – ide skôr o logickú následnosť krokov v súlade s uvedenými predpismi, potrebu zohľadnenia všetkých oprávnených záujmov v predmetnej lokalite a vyrovnanie vlastníckych vzťahov. Pri zabezpečovaní MVE (rovnako ako pri iných stavbách) sa predpokladá úzka spolupráca s účastníkmi súvisiacich konaní a všetkými dotknutými subjektmi.
Miestne a vecne príslušné stavebné úrady a vodoprávne orgány môžu svoje rozhodnutia (územné, stavebné a vodoprávne) podmieniť dodržaním určitých postupov a zabezpečením stanovísk v medziach zákona.
- Táto koncepcia sa vzťahuje na vybudované MVE len v častiach zabezpečujúcich laterálnu a pozdĺžnu spojitosť vodných útvarov.

- V rámci jednotlivých projektov (navrhovaných činností) zabezpečiť dôslednú realizáciu posudzovania vplyvov na životné prostredie (vrátane cezhraničných vplyvov) v súlade so zákonom č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov tak, aby bola zabezpečená komplexnosť posudzovania, optimalizácia zvolených riešení a ich lokalizácie, výber environmentálne prijateľných technológií, optimálna časová a vecná následnosť jednotlivých realizačných krokov, ako aj vyváženosť environmentálnych, sociálnych a ekonomických aspektov realizovaných projektov s ohľadom na strategické ciele koncepcie. Súčasne je potrebné zabezpečiť primárne posúdenie, resp. splnenie podmienok podľa §16 ods. 6 písmena b) vodného zákona (článok 4.7. RSV) podľa postupu, ktorý je podporným dokumentom k Plánom manažmentu správnych území povodia Dunaja a Visly.

V zmysle požiadavky Maďarskej republiky, v rámci jednotlivých projektov zabezpečiť posudzovanie vplyvov na životné prostredie Maďarskej republiky s osobitným dôrazom na chránené územia, hraničné toky a toky prechádzajúce slovensko-maďarskou hranicou.

- Podmienky prípravy, realizácie a monitorovania jednotlivých projektov, u ktorých sa preukázať možné cezhraničné vplyvy na životné prostredie, začleniť do mechanizmu konzultácií s dotknutou stranou, a to v rámci riadnych zasadnutí komisií pre hraničné vody.
- Pri hodnotení vplyvov na prírodu a krajinu (a stanovovaní limitov ochrany prírody a krajiny) vychádzať z aktuálneho stavu lokality ovplyvnenej výstavbou, podloženého výsledkami relevantných prieskumov.
- Pri posudzovaní jednotlivých zámerov a projektov popri negatívnych vplyvoch zohľadňovať aj pozitívne vplyvy MVE a zachovanie princípov trvalo udržateľného rozvoja. Zdôrazňujeme, že samotný cieľ koncepcie, rozvoj využívania hydroenergetického potenciálu vodných tokov na výrobu elektrickej energie, je globálnym, dlhodobým synergickým opatrením na znižovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie a zdravie, pretože predstavuje environmentálne najprijateľnejší spôsob získavania elektrickej energie.
- Pri posudzovaní jednotlivých zámerov a projektov zohľadňovať všetky limity s oporou v právnych predpisoch, preukazovať oprávnenosť požiadaviek (napr. citáciou zákona, výsledkami prieskumov, výskumov, expertíz).
- V prípade, že navrhovaná činnosť zasahuje, alebo môže mať významný vplyv na súvislú európsku sústavu chránených území Natura 2000, územia európskeho významu (mokrade medzinárodného významu - Ramsarské lokality, lokality svetového prírodného dedičstva UNESCO, lokality s udeleným Európskym diplomom a biosférické rezervácie) alebo chránené vtáacie územia, posudzuje sa podľa zákona č. 24/2006 Z. z. aj v prípade, že v zmysle tohto zákona nepodlieha povinnému hodnoteniu ani zisťovaciemu konaniu.
- MVE prednostne umiestňovať mimo chránených území, najmä území NATURA 2000, a na jestvujúcich vodohospodárskych stavbách a bariérach vodných tokov s podmienkou ich spriechodnenia pre migrujúce druhy rýb.
- Prípadné zásahy do biotopov európskeho a národného významu a do území Natura 2000 riešiť v súlade so zákonom č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov. Zasahovať do biotopov európskeho a národného významu je možné len so súhlasom a za podmienok stanovených vecne a miestne príslušným orgánom štátnej správy SR.
- Pri umiestňovaní nových vodných diel v chránených územiach dodržať rozhodnutia, ktorými boli tieto územia vyhlásené.

- Posúdiť vplyv stavby na vodné hospodárstvo a celkovú vodohospodársku bilanciu v dotknutom území so zreteľom na závlahy poľnohospodárskej pôdy, ďalšie pôdohospodárske aktivity a pôdohospodárske objekty.
- Posúdiť možnosti ovplyvnenia kvality vody určenej na zavlažovanie poľnohospodárskej pôdy, ovplyvnenie hladiny podzemných vôd v príľahlej krajine s osobitným dôrazom na vodné pomery v poľnohospodárskej pôde a nadväzný vplyv na štátne hydromelioračné stavby a ich funkčnosť, vplyv navrhovaných stavieb na stabilitu dotknutého riečneho koryta, podmienky protipovodňovej ochrany príľahlého územia s osobitným dôrazom na ochranu poľnohospodárskej a lesnej pôdy.
- Zohľadniť existenciu rybárskych revírov.
- Zohľadniť existenciu plavby na vodnom toku.
- Zohľadniť záber poľnohospodárskej a lesnej pôdy.
- Bez relevantných prieskumov a kompetentných stanovísk, MVE neumiestňovať do území s významnými geodynamickými javmi a geofaktormi (zosuvy, seizmicita, staré záťaže, znečistené povrchové a podzemné vody a horninové prostredie a pod.), krajinársky chránených a pamiatkovo významných území, do ochranných pásiem nadzemných a podzemných inžinierskych sietí a produktovodov, vodárensky chránených území a ochranných pásiem minerálnych a liečivých vôd a prírodných liečivých zdrojov, ochranných pásiem pozemných leteckých zariadení v rádiovom tieni technických zariadení, do blízkosti jednotlivých prvkov ÚSES, do okolia turistických centier, do okolia železníc, diaľnic, rýchlostných ciest a ciest I. a II. triedy, lesných komplexov, do oblasti lazov, tichých zón v otvorenej krajine, do okolia letísk a ich ochranných pásiem, priestorov určených na plnenie úloh ozbrojených síl, kúpeľných miest a kúpeľných území, na pôdy s BPEJ bez súhlasu vyňatia z pôdneho fondu.

Hlavné kritériá posudzovania a hodnotenia

Pri posudzovaní jednotlivých zámerov a projektov výstavby MVE a hodnotení ich predpokladaných vplyvov je potrebné posúdiť hlavne nasledujúce kritériá:

- prínos z hľadiska naplnenia strategických cieľov koncepcie a záväzkov SR voči EÚ, a to v oblasti zvyšovania výroby elektrickej energie v MVE, využívania OZE, diverzifikácie energetických zdrojov a energetickej bezpečnosti SR,
- vplyv na sústavu chránených území Natura 2000,
- globálny environmentálny a celospoločenský prínos,
- výrobná kapacita a efektívnosť využitia hydroenergetického potenciálu predmetnej lokality,
- úroveň technologického vybavenia (aj vo vzťahu k životnému prostrediu), prevádzková bezpečnosť stavby,
- vplyv na odtokové pomery v dotknutom území, hladinu podzemných vôd, ťažobový režim
- protipovodňová ochrana,
- vplyv na jestvujúce stavby, objekty, iné technicky a hydroenergeticky využiteľné lokality,
- eliminácia hydromorfologických vplyvov,
- zabezpečenie pozdĺžnej kontinuity riek a habitatov,
- vplyv na laterálnu spojitosť mokradí/inundácií s tokom,
- vplyv na ekologickú stabilitu územia,
- zachovanie biologickej rozmanitosti,
- vplyv na ekologický stav/potenciál,
- technické, odborné a finančné zabezpečenie investičného zámeru.

Usmernenie pre investora MVE

Okrem rešpektovania všeobecných zásad a hlavných kritérií posudzovania a hodnotenia, uvedených v tomto usmernení, sa od investora MVE požaduje splnenie nasledujúcich podmienok:

- možnosti umiestnenia MVE v konkrétnej lokalite (za účelom zohľadnenia miestnych pomerov, oprávnených záujmov a obmedzujúcich limitov pre umiestnenie MVE) zvažovať v spolupráci so správcom vodného toku a s miestne a vecne príslušným orgánom štátnej správy pre ochranu prírody a krajiny, prípadne si zadovážiť ich predbežné stanovisko,
- k spracovanému investičnému zámeru si zabezpečiť oficiálne stanovisko správcu vodného toku,
- pri výbere lokalít overiť možnosti a podmienky pripojenia MVE do elektrifikačnej siete,
- v nepreskúmaných lokalitách (za účelom zistenia aktuálneho stavu zložiek prírodného prostredia, fauny a flóry, ovplyvňovaných budúcou výstavbou) realizovať potrebné prieskumy v súlade s požiadavkami orgánov štátnej správy pre ochranu prírody a krajiny,
- v prípade, ak to konfigurácia terénu umožní, uprednostniť environmentálne vhodnejšie technické riešenia ako napr. derivačný kanál, pol profil a pod.,
- zabezpečiť ichtyologický prieskum, ak sa nerealizoval v posledných troch rokoch,
- výsledky prieskumov premietnuť do opatrení navrhovaných na elimináciu a kompenzáciu negatívnych vplyvov stavby na životné prostredie, prírodu a krajinu,
- navrhované opatrenia premietnuť do zámeru stavby, projektovej dokumentácie a nadväzne ich realizovať,
- vo všetkých fázach stavby rešpektovať oprávnené záujmy ostatných užívateľov vodného toku, realizáciou stavby neobmedziť technické parametre a energetickú využiteľnosť ďalších lokalít navrhovaných pre umiestnenie MVE,
- efektívne využiť hydroenergetické a ďalšie technické parametre danej lokality,
- nenarušiť jestvujúci systém protipovodňovej ochrany a zabezpečiť bezpečné prevedenie povodňových prietokov,
- realizáciou stavby nenarušiť splavnosť vodných ciest,
- v súvislosti so zadržiavaním vody v krajine a spomalením jej odtoku posúdiť vplyvy na disponibilné zdroje povrchovej vody pre závlahy.
- predpokladané negatívne vplyvy eliminovať, minimalizovať a kompenzovať účinnými opatreniami,
- realizovať opatrenia na ochranu kvality povrchových aj podzemných vôd,
- minimalizovať zásah do koryta pod a nad umiestnením riečneho stupňa, zabezpečiť stabilitu dotknutého koryta toku, zabrániť zvýšeniu sedimentačnej, resp. eróznej činnosti, minimalizovať negatívne vplyvy na odtokové pomery, zmenu hladiny a režim podzemných vôd, ľadový režim a režim splavenín,
- u prietokových MVE vybudovať trvalo priechodný rybovod so zohľadnením typu vodného toku, jeho ichtyocenózy ako aj jeho ďalšieho využitia.
- u všetkých MVE zabezpečiť minimálny biologický prietok pod vodnou stavbou, u derivačných tiež v pôvodnom koryte toku,
- zohľadniť vplyvy globálneho otepľovania a zmien klímy,
- v súvislosti so zadržiavaním vody v krajine a spomalením jej odtoku posúdiť vplyvy na disponibilné zdroje povrchovej vody pre závlahy,
- podrobne spracovať oblasť záberu poľnohospodárskej a lesnej pôdy, zhodnotiť kvantitatívnu aj kvalitatívnu stránku potenciálne odňatého poľnohospodárskeho a lesného pôdneho fondu zabratého pre výstavbu,
- v zámere stavby a projektovej dokumentácii deklarovať zohľadnenie hodnotiacich kritérií tohto usmernenia a požiadaviek povoľujúcich orgánov,
- vo všetkých fázach stavby plniť podmienky a požiadavky povoľujúcich orgánov štátnej správy,
- viesť havarijný plán na odstránenie stavov ohrozujúcich bezpečnosť stavby a životné prostredie,
- viesť a uchovávať evidenčné listy stavby v súlade s požiadavkami povoľujúcich orgánov štátnej správy, odovzdávať požadované údaje pre účely evidencie v programe monitorovania MŽP SR,
- vykonávať monitorovanie negatívnych vplyvov na životné prostredie, evidovať a uchovávať výsledky v súlade s požiadavkami povoľujúcich orgánov štátnej správy,

- vyhodnocovať výsledky monitorovania v zmysle zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a výstupy odovzdávať v súlade s požiadavkami povoľujúcich orgánov štátnej správy a v elektronickej forme na Výskumný ústav vodného hospodárstva v Bratislave,
- deklarovat' technické, odborné a finančné zabezpečenie investičného zámeru.

Usmernenie pre orgány štátnej správy ŽP

Okrem rešpektovania všeobecných zásad a hlavných kritérií posudzovania a hodnotenia, uvedených v tomto usmernení, sa od miestne a vecne príslušných orgánov štátnej správy ŽP požaduje:

- spolupracovať s potencionálnymi investormi pri výbere konkrétnych lokalít pre umiestnenie MVE za účelom zohľadnenia obmedzujúcich limitov z hľadiska ochrany prírody a krajiny,
- záväzné podmienky z procesov posudzovania a povoľovania navrhovaných činností uvádzať v územnom i vodoprávnom, resp. stavebnom povolení,
- viesť a uchovávať evidenciu vydaných povolení a záväzných stanovísk; výstupy z evidencie odovzdávať v súlade s pokynmi nadriadeného orgánu
- viesť a uchovávať evidenciu požiadaviek na výkon monitorovania vplyvov na životné prostredie, uplatnených v rozhodnutiach o povolení stavby (v členení podľa jednotlivých MVE); od investora vyžadovať odovzdávanie výsledkov monitorovania spolu s ich vyhodnotením v zmysle zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie; výsledky monitorovania s vyhodnotením priebežne doplňať do evidencie; výstupy z evidencie odovzdávať v súlade s pokynmi nadriadeného orgánu.
- bez primárneho posúdenia stavby podľa § 16 ods. 6 písmena b) vodného zákona a splnenia jeho podmienok orgán štátnej správy ŽP stavbu nepovolí.

Usmernenie pre správcu toku

Správca toku plní úlohu správcu majetku štátu zvereného do jeho pôsobnosti, s ktorým nakladá v súlade s právnymi predpismi, pričom zabezpečuje tiež jeho prenájom. Vyjadruje sa k investičným zámerom výstavby MVE v lokalitách vo svojej pôsobnosti, a to na základe písomnej žiadosti žiadateľa. Pri posudzovaní zámerov zohľadňuje miestne pomery, oprávnené záujmy dotknutých subjektov a iné obmedzujúce limity pre umiestnenie MVE, ktoré sa k predmetným lokalitám viažu. Vystupuje ako priamy účastník územného, vodoprávneho a stavebného konania.

Ďalej sa, okrem rešpektovania všeobecných zásad a hlavných kritérií posudzovania a hodnotenia uvedených v tomto usmernení, od správcu toku požaduje:

- spolupracovať s potencionálnymi investormi pri zvažovaní možností umiestnenia MVE v konkrétnej lokalite za účelom zohľadnenia miestnych pomerov, oprávnených záujmov a obmedzujúcich limitov pre umiestnenie MVE,
- uzatvárať s investorom zmluvu o budúcej zmluve s platnosťou na dva roky, resp. do doby začatia výstavby, ak výstavba začne pred ich uplynutím.